

УДК 821.161.2 – 31.09

**НІЦШЕАНСТВО У ДИСКУРСІ ПОСТ-ПОСТМОДЕРНІЗМУ:
ДОСВІД ДОЛАННЯ ТОТАЛІТАРНИХ СИСТЕМ
(на матеріалі роману «Хмарний атлас» Д. Мітчелла)**

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ

*Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України,
відділ світової літератури,
вул. М. Грушевського, 4, Київ, Україна, 01001,
тел.: (044) 4252812
e-mail: vsesvit.journal@gmail.com*

Окреслено перелік філософських питань, що детермінують літературу пост-постмодернізму. У романі експліковано мотив переродження людини, візуалізовано уявлення про ірраціональний зв'язок між подіями минулого, теперішнього й майбутнього, про пам'ять як особливий простір, у якому можливий перетин різних модусів темпоральності. Змінними в цій трансформаційній системі постають такі чинники, як стать, гендер, соціальні ролі, релігійні вподобання тощо. Окреслено іманентну сутність «людського», що протистоїть моральній дееволюції людини й технологічному апокаліпсису. Так, Сонмі-451 у п'ятій історії постає проти тоталітаризму, що зводить у культ індустрію споживання, створивши з розважальної реклами та інших форм дозвілля ідеологію. Окреслено форми критики споживачтва і на зв'язки між пам'яттю, знанням і дискурсом влади.

Ключові слова: Д. Мітчелл, «Хмарний атлас», Ф. Ніцше, дискурс влади, ідеологія тоталітаризму, М. Фуко, пам'ять.

Роман «Хмарний атлас» («Cloud Atlas», 2004) [див.: 5] Девіда Мітчелла (David Mitchell) – твір новітньої британської пост-постмодерністської літератури, в якому запропоновано нові форми репрезентації художнього часу й моделі конструювання художнього простору.

У романі експліковано ідею того, як політика (політичний дискурс) залучає кожний елемент суспільного життя для підтримки історичного, економічного та наукового потенціалу людства. Політичний режим, репрезентований у різних історіях роману, доцільно розглядати як засіб підтримки миру й порядку всередині суспільства. Така політична доктрина передбачає «застосування механізму досконалої армії» до своїх громадян [1, с. 168].

На думку М. Фуко, суспільство впроваджує системи контролю над владою і знаннями саме через прозорість багатьох виявів влади. Хибні знання або перекритий доступ до знань – проблема, яка постає перед головними героями кожної з історій «Хмарного атласу». М. Фуко стверджує, що в суспільствах, де існує практика відчуження замість бінарного розподілу (загрозливий / незагрозливий; нормальний / ненормальний) відбувається зіткнення як між індивідами, так і між групами [1, с. 168].

Зауважимо, що під час перебування в монастирі з Хе Джу Чемом та іншими втікачами від режиму Ні-Со-Копрос Сонмі розмовляє з Настоятелькою про загрозу, яку колонія інакодумців може мати для Держави. Настоятелька переконана: «Якщо споживачі виявляться значною мірою задоволеними своїм життям, [...] з плутократією покінчено. Ось чому колонія так лякає державу. Представники мас-медіа порівнюють її представників із хробаками, звинувачуючи у крадіжці дощової води у Водної Корпорації, землі – у власників патентів Овочевої Корпорації, кисню – у Повітряної Корпорації. Такий день може настати, коли Рада вирішить, що вони є життєздатною альтернативою корпоративної ідеології. Тоді «паразитів» перейменують на «терористів», із неба впадуть зливи «розумних» бомб – і всі наші тунелі затопить вогонь [5, с. 348–349].

Натомість держава сама створила внутрішніх «терористів» в обличчі Одностайності, а реальний страх, який цей «сфабрикований» ворог породжує серед широких верств населення, ще більше зміцнює владу Союзу над своїми громадянами. У п'ятій декларації Сонмі проголошує: «Все починається з невігластва. Невігластво породжує страх. Страх породжує ненависть, а ненависть породжує насильство. Насильство підживлює ще більше насильство, допоки єдиним законом не стане все те, що тільки забажає найсильніший. Юче прагне створити, підкорити, а потім начисто винищити величезне плем'я обманутих рабів» [5, с. 360].

Проте роман «Хмарний атлас» спрямований не тільки на критику (нео)капіталістичного світу. Д. Мітчелл здійснив ретельний аналіз перших колонізаторських кампаній, піддаючи критиці місіонерські спроби впровадити «християнство» та «Бога» в колонізований світ, де Бог ототожнюється з прогресом, а прогрес вбачається в Богіві. Нагадаємо, що роман починається з настання епохи капіталізму, розвитку європейської торгівлі та колонізації й завершується кульмінаційною картиною пост-апокаліптичного світу Племен Долини, позбавленого рис традиційного соціального і наукового прогресу. Експлуатація у «Хмарному атласі» різних жанрових моделей (історичного роману, наукової фантастики, апокаліптичного роману, роману мандрів, роману-антиутопії та дистопії) дає можливість використовувати різні стилістичні характеристики, притаманні кожному з жанрових різновидів, для критичного осмислення й репрезентації суспільно-політичних та філософських питань. Проте такий жанровий симбіоз, притаманний роману Д. Мітчелла, свідчить про трансформацію жанру роману в англійській літературі пост-постмодернізму ХХІ століття. Фредерік Джеймісон, теоретик постмодернізму, розглядав наукову фантастику та історичний роман як симетрично протилежні жанри: «Якщо історичний роман “відповідає” появи історичності, історії в явно вираженому сучасному сенсі, який та набула після вісімнадцятого століття, то наукова фантастика значною мірою відповідає згасанню або “закупорюванню” цієї історичності, і, особливо, в наш час (в епоху постмодернізму), спричиняючись до її кризи й паралічу, її ослаблення й репресії» [3, с. 284].

Дослідник стверджує, що в науковій фантастиці (або апокаліптичній футуристичній фантастиці) ми спостерігаємо аналогічну передислокацію норм, а також реконструкцію «футуристичної реальності». Численні лінки та постійні зв'язки між історіями роману демонструють у «Хмарному атласі» існування радикально трансформованих суспільств

у різні культурно-історичні епохи; але водночас ці зв'язки скеровують увагу читача на схожість, їх відгалужені значення в інших світах, часах, зрештою, в інших дискурсах. Починаючи з історичного журналу про пригоди Юїнга і науково фантастичного світу Сонмі, підкорення інших істот змінилося, пройшовши своєрідну еволюцію від «простого» нав'язування «чеснот» цивілізації «іншим» за расовою ознакою до механізації спроектованих «інших», як, наприклад, маси працівників-фабрикантів. Незважаючи на всі відмінності, прагнення волі до влади і контролю над знаннями очевидне. Доцільно зауважити, що у романі Д. Мітчелла репрезентовано розвиток капіталістичної робочої сили, яка доходить логічної кінцевої точки й занепадає (загалом «Хмарному атласу» притаманна виразна критика постулатів марксизму). Акцентуючи схожість між поневоленням корінних народів у колоніальні часи, нелегальним використанням робочої сили іммігрантів на фабриках 1970-х років в Америці та буквально виготовлення всієї робочої сили в Ні-Со-Копрос, Д. Мітчелл постійно висловлює критику стосовно «інструментального розуму» і «дискурсивної влади», про яку написав М. Фуко.

Англійський письменник також наголосив важливість історичної пам'яті як засобу переосмислення, пізнання та розуміння сьогодення й майбутнього. Нехтування минулим та відмова зберігати у своїй колективній пам'яті історичні події тільки наштовхне світ на повторення найгірших епізодів і помилок в історії людства (у такому разі здобуває критику і центральна для роману концепція «вічного повернення», обґрунтована у працях Ф. Ніцше).

На думку Ф. Ніцше, ключова характеристика, яка найбільшою мірою відділяє людину від природи, – це пам'ять: «Все органічне відрізняється від неорганічного тим, що воно накопичує досвід і ніколи не тотожне із собою на шляху розвитку. Все прожите життя в певному сенсі залишається в кожному організмі і в кожній клітині» [4, с. 68]. Положення Ф. Ніцше, яке тут коротко підсумовує американський дослідник, спирається на взаємозв'язок між біологічною спадковістю, передачею соціальних традицій, пам'яттю людини і формуванням звичок. Усе це так чи так зберігає або у певний спосіб розпалює минуле в теперішньому, актуалізуючи в різних часових періодах міжчасові зв'язки [4, с. 68]. Ф. Ніцше був переконаний, що пам'ять – процес активної «асиміляції», який породжує низку стабільних «основних форм» або якостей, що передаються і які разом формують поведінку особистості, соціуму або й раси. Породження цих форм не повністю робота внутрішніх сил; вона також залежить від повторення подібних подій, які уможливають поступове формування «остаточних структур людської поведінки та моделей світосприйняття» [4, с. 69]. Ф. Ніцше вважав, що такі почуття, оцінки і звички переходять від покоління до покоління. На думку науковця, розвиток нового організму можна було б розглядати як «рекапітуляцію минулого: інший вид запам'ятовування» [4, с. 70]. Проте згідно з ідеями Ф. Ніцше (передусім із його вченням про «вічне повернення») ми приречені пережити те саме життя знову і знову. В цьому сенсі ми не можемо вчитися на минулому, а тільки повторювати його. Альтернативним сценарієм є такий, у якому «повернення» (через пам'ять) до минулого може впливати на теперішнє та майбутнє, детермінуючи їхнє розгортання одразу за кількома можливими сценаріями.

Отже, знання, які набула Сонмі, стануть потрібними для їх майбутньої реінтерпретації Провидцями теперішнього часу, в якому буде жити Захарій. Проте, зауважимо, це не рятує Сонмі від її страти в Лайтгаузі (алюзія на нацистські Аушвіц та Заксенгаузен).

«Порятунок» Адама Юїнга (останнім з Моріорі), Луїзи Рей (причетним до вчинення злочину) і Захарія (потенційним колонізатором) змінив хід життя кожного з них. «Вибір» (тобто збереження) їх життя зроблено кимось іншим, але сам порятунок стає усвідомленням або навіть обов'язком врятованих прийняти рішення з урахуванням можливих наслідків для інших. Сіксміт прагне врятувати Фробішера від себе, але Фробішер, розгублений і безкомпромісний, зрештою, обирає варіант не бути врятованим. Самогубство Фробішера і неможливість врятувати його переслідує Сіксміта до кінця життя. Рішення врятувати втікача від суспільства й аутсайдера (Фробішер, окрім того, має бісексуальну орієнтацію) є кроком проти режиму тих можновладців у межах кожного з суспільств, де це відбувається. Подібна деталь підкреслює обмеження індивідуального вибору. Рабовласники і продажні корпоративні боси, що свого часу усім заправляли, у довшій історичній перспективі викриті та позбавлені влади – хоча в цей час уже зароджується новий режим жорстокості, рабства й корупції. У романі Д. Мітчелла показано, що час таки має здатність повертатися в зворотному напрямі. Переломний момент таки настає, й те, що є справжнім у певний період часу (історії), не обов'язково буде «правдою» в майбутньому. Ці думки закладені в один із заповітів Сонмі, «в її записану молитву, її “версію правди”, яка лягає в основу “Декларацій” – коду цінностей життя іншого народу з іншого часу» [5, с. 187].

Мішель Фуко зауважує: «тоді, коли громадськість була здатна поставити запитання “чому – або хоча б задуматись над цим питанням – з'являлося критичне бачення подій, що відбувалися в суспільстві» [1, с. 68]. Луїза Рей виживає, аби мати можливість викрити Приморську корпорацію, Кавендіш тікає з будинку «Аврора» і його спогади лягають в основу кіносценарію, який показує знуцання над літніми людьми. Цей фільм побачать уже глядачі в майбутньому.

У той час як Луїза і Кавендіш викривають беззаконня своєї доби, «меседжі» Сонмі спрямовано на пост-апокаліптичний час, далекий від світу, в якому вона жила. Однак у кожному з випадків головні герої закликають інших поставити під сумнів чинну владу, і кожен робить це за допомогою слова (актуалізація слова як «зброї» через те, що слово постає вмістилищем пам'яті та значень): щоденник Юїнга, листи Фробішера, статті Луїзи про Суоннекке Б. Розповідь Сонмі існує у формі її інтерв'ю, а народна мова Захарія напряму звернена до читача: «Простягни свої руки».

Окрім того, роман Д. Мітчелла постає своєрідною критикою капіталістичного суспільства, у якому статки є підґрунтям для влади. У частині «Тихоокеанський щоденник Адама Юїнга» читач – очевидець впливу колоніалізму, а також розвитку судноплавних торговельних шляхів, які перевозили новий товар із тихоокеанських колоній до Сан-Франциско, яке, зауважимо, «було одним із центрів тодішньої “золотої лихоманки” в Америці» [5, с. 500]. Роман дає читачеві поштовх замислитися над тим, що, можливо, саме через розвиток світової торгівлі XIX і XX століть, а також можливості

економічного зростання тільки для незначних та привілейованих прошарків суспільства і розпочалась ера капіталізму. На острові Чатем Адам Юїнг стає свідком проповіді, яка проводилася у школі для курців «Назарет», завданням якої було заохотити куріння тютюну серед корінного населення, щоб, зрештою, викликати у них залежність від такої «нешкідливої рослини» [5, с. 501]. Під час цієї зустрічі Юїнг розуміє, що звідси бере свій початок суспільство споживачів, а також саме ця подія стає причиною інтерпретації християнства і біблейських засад на капіталістичний лад. Створюючи попит на тютюн, колонізатори, таким способом, переконані, що тубільці будуть змушені навчитися торгувати через свою залежність від рослини, ця залежність примусить їх працювати, щоб заробити кошти, на які вони згодом і придбають тютюн. Місіонер пояснює Юїнгу, «сину американської революції, яка була проведена на тлі ідеї, що “всі люди рівні”, власні думки про “сходинки цивілізації”» [5, с. 506]. За його словами, «люди, які перебувають на найнижчих сходинках, а також ті, хто не зможе сприяти прогресу, будуть знищені. Прогрес розуміється тут як вияв Бога» [5, с. 506]. Записи в корабельному журналі Юїнга сповнені антиколоніальних інтенцій щодо усунення панівних принципів влади, на яких була побудована імперія.

Едвард Саїд у праці «Орієнталізм» стверджує, що доцільно вживати твердження Мішеля Фуко для визначення «Орієнталізму як дискурсу, створеного європейською культурою» [7, с. 3]. Він окреслює орієнталізм як «стиль заходу для домінування, реформації та влади над країнами Сходу, що виник у кінці XIX століття» [7, с. 3]. Цей дискурс накладає обмеження на всі думки та дії, що стосуються Сходу і, по суті, виявляє зовсім протилежне ставлення до Заходу. Взаємозалежність між владою та доступом до знань є вирішальним чинником для аналізу Саїда. Саме така взаємозалежність зосереджена на політичному характері викладу і засобах, якими західна інтелектуальна або художня думка створює образи незахідних культур, де їх *інакшість* представлена як ознака їх неповноцінності або навіть небезпечності, а також як виправдання дій тих, хто перебуває при владі. Реальність колоніального дискурсу стає безперечною «істиною» під час обіду сім'ї Гороксів і засобом виправдання расової переваги чоловіків, як Проповідник Горокс, і його місії у Віфлеємі-Бей [5, с. 507]. Використовуючи іронію, Д. Мітчелл вкладає й іншу істину у слова доктора Гуза, який називає причину, чому «білі раси володарюють над світом». Не завдяки освіченості, расовій перевазі або чудовим навичкам торгівлі, а через можливість використовувати зброю «Бах! Бах! Бах!», щоб знищити супротивника або показати, хто тут головний [5, с. 508]. Як висловився доктор Гуз, «Маорі досягли успіхів у торгівлі, дипломатії та колоніалізмі, сягнувши рівня D-E-F за шкалою Драбини Горрокса» [5, с. 507]. За словами колонізаторів на початку роману, ці тубільні мешканці Нової Зеландії виявили себе як здібні учні англійської мови «у жорстоких науках колонізаторів», тим самим винищуючи Моріорі, корінний народ острова Чатем [5, с. 14]. Містер Д'Арнокс, проповідь якого на островах Чатем відвідує Юїнг, стверджує, що Моріорі були дружелюбним та мирним народом, для якого війна була незрозумілим поняттям. На землях, де вони проживали, правління здійснювалось у мирний спосіб. Моріорі не хотіли підкорятися Маорі та їхній політиці колонізації, через це половину з них убили, а іншу – поневолили загарбники Маорі. Після широкомасштабного дослідження впливу колонізації у південній частині Тихого океану, ставши одним із

перших свідків жорстокого поневолення і майже повного винищення етнічною групою Маорі народу Моріорі, їхніх ідолів та віри, Юїнг присягається, що після повернення до Америки «він присвятить своє життя справі аболіціонізму, скасуванню рабства» [5, с. 15]. Побувавши на борту корабля «Проповідник» і познайомившись із багатьма людьми на своєму шляху, Юїнг закінчив свій щоденник такими словами: «Той, хто прямує в битву з багатоголовою гідрою людської природи, має заплатити за це морем страждань, і його родина має сплатити за це так само! І тільки хапаючи останні ковтки повітря перед смертю, зрозумієш, що твоє життя було лише краплею в безкрайньому океані! І що таке океан, як не безліч крапель?» [5, с. 529]

Отже, здобувши знання, Юїнг переосмислює світоглядні підвалини, що лягли в основу створення усєї американської нації. Доцільно припустити, що словами Юїнга Д. Мітчелл наштовхує читача на думку, що якщо достатня кількість людей почне боротися і переосмислить домінуючі «істини», тоді в такому разі буде можливо віднайти нові необмежені ніким знання й істини. Коментарем Юїнга, що став вирішальною крапкою роману, Д. Мітчелл, здається, передбачає те, які наслідки для майбутнього може створити лише «одна краплина в океані», тобто йдеться про індивідуальний вибір та його роль для історії. За переконанням Ф. Ніцше, вибір можна робити тільки в межах конкретних якостей певних індивідів. Натомість Д. Мітчелл поділяє думку про частковий детермінізм, де зберігаються можливості вільного вибору в межах причиново-наслідкових обмежень, зокрема, це репрезентовано у розділі «Орізон Сонмі-451». Доцільно сказати, що фабрикантку Сонмі створила, у прямому сенсі, її держава. Органи влади Ні-Со-Копросу керують процесом її «Піднесення», тому після втечі Сонмі агенти визнали її ворогом держави. З огляду на такі обставини та події вона безсила щось змінити. Однак вчинок Сонмі буде оцінений пізніше, значно пізніше після «кінця» її власної епохи. Саме у майбутньому, пост-апокаліптичні племена Долин називатимуть її богинею. Нарешті слова Сонмі почують та вшанують люди, які живуть у зовсім інших умовах та часовому просторі, ніж вона сама. У Захарія (видається важливим те, що Девід Мітчелл надає героєві ім'я пророка Старого Заповіту) майже немає можливості визначити власний шлях у пост-апокаліптичному світі, створеному через необізнаність тих, хто жив раніше. Непереможне плем'я ворогів винищило його сім'ю та общину, тому «Провидці» вирішують, як та коли втрутитися зі своїм прогресивним досвідом у долі сотень мешканців Долин і зупинити свавілля. Захарій приймає рішення попередити Меронім, що їм не варто подорожувати через міст, який з'єднує береги річки Полулу. Цей вибір рятує життя героїв: Кона не розбилася на смерть, коли міст обірвався під їхньою вагою. Припустимо, що в цьому епізоді наявна своєрідна полеміка Д. Мітчелла з романом «Міст короля Людовика Святого» Тортона Вайлдера (на який автор посилається у розділі «Переправа біля Слуші та все решта»). Д. Мітчелл не пропонує читачеві тих самих висновків, яких дійшов монах Юпітер у романі Т. Вайлдера. Автор розмірковує над низкою обставин та подій, що можуть виникнути, якщо міст зруйнується. Однак Захарій та Меронім не переходять через міст, тому їхні життя були врятовані.

У праці «Порядок дискурсу» М. Фуко окреслив поняття дискурсу і влади, яку мають ті, хто контролюють як соціальний дискурс, так і доступ до знань. Він вважає, що

владні структури визначають параметри понять «істинності» у певний період часу. Крім того, такі структури можуть оскаржити й заборонити «альтернативні істини або знання будь-якого суспільства» [2, с. 55]. Будинок літніх людей «Аврора», де, неначе у в'язниці, перебуває Тімоті Кавендіш, використовує подібні засоби контролю. Спроби втечі або непокори можливих порушників завжди стримує Сестра Нокс завдяки методам покарання і «привселюдного приниження» [5, с. 179]. У такий спосіб у «Хмарному атласі» на прикладі різних історій показано «еволюцію» влади, тобто механізми контролю певних інституцій над людиною; показано, як прагнення влади з часом призводить до утворення тоталітарної імперії, яка, проте, все одно приречена на розпад. Суспільство, «у якому “старість” є виразом непридатності – “ой, у Вас неприємний запах з рота”» [5, с. 174], вважає літніх людей другорядними громадянами.

Отже, у романі бінарна опозиція «молодість/старість» розташовується поруч із семантичними опозиціями «божевілля/розсудливість», «заборонено/дозволено», «громадянин, який порушує закон (девіантний, злочинець)/законослухняний громадянин». Літні люди, котрі неприпустимо поводяться з нормами, які прийняла Сестра Нокс, завжди караються і фізично, й словесно, тобто їх піддають моральному тиску.

В історії Сонмі найбільш драматичним моментом постає епізод, у якому зображено надмірний розвиток капіталістичного споживачтва та стосунки зі структурами влади. Ні-Со-Копрос є суспільством споживачів, утвореним відповідно до концепції «Недолюдини» Фрідріха Ніцше. Такі люди не мають більше прагнень у житті, окрім самозадоволення, апатії та гіпертрофованого бажання комфорту. Все можна купити, а потім викинути, коли нова модель надійде в продаж. Як не дивно, у «недолюдських» нетрях Ні-Со-Копросу не мешкають люди, які формують поняття поступливості Ніцше, враховуючи Недолудей. Ці нетрі, а також комуна в абатстві, де ховається Сонмі, – місця, де живуть люди, які «не змогли витратити кошти», або інші, хто «не дотримувався політики Ні-Со-Копросу» [5, с. 346]. У Ні-Со-Копросі існують такі Недолюди, які є вигнанцями суспільства, і все ж деякі з них ще намагаються бути його частиною, «працюючи в огидних зонах задоволень або обмінюючи здорові частини тіла на евтаназію» [5, с. 332]. Ні-Со-Копрос репрезентовано як суспільство, яке було сформоване в результаті байдужого ставлення до життя. У романі це поняття експліковане в образі аспіранта Сонмі, Бума-Сук Кіма, людини, яка керується бажанням грошей, влади та руйнівного самозадоволення [5, с. 217].

Д. Мітчелл наголосив важливу, хоча і обмежену можливість окремих осіб і груп вносити зміни в хід історії. Натомість Ф. Ніцше припускає, що те, наскільки здорове суспільство загалом і окремі особистості зокрема, можна визначати за допомогою концепції «Над-Людини»: «Людина, яка поборолла в собі тваринну натуру, перетворила хаос пристрастей на порядок, сублімувала свої пориви й надала стилю власному характеру, дисциплінувавши себе в цілісність, [...] створила себе і стала терпимою, але не через слабкість, а через силу» [4, с. 274]. В ідеї «Над-Людини» Ф. Ніцше вбачав єдину мету всього людства. Однак воля до влади, врешті-решт, завжди діє супроти людини. Боротьба між розумом і пристрастю є лише одним із багатьох протистоянь. Ідея перемоги над собою, оволодіння собою, створення себе (самоконструювання) і спроби самореалізації,

що впливає з цієї концепції, неабияк цікавила Ф. Ніцше [4, с. 209]. У період пост-постмодернізму ця ідея здобуває особливу реактуалізацію, зокрема, у «Хмарному атласі».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Foucault M.* Discipline and Punish : The Birth of the Prison / M. Foucault. –New York : Vintage Books, 1995. – 333 p.
2. *Foucault M.* «The Order of Discourse» / M. Foucault // Untying the Text : A Post-Structuralist Reader / [ed. Robert Young]. – Boston : Routledge & Kegan Paul, 1981. – P. 48–78.
3. *Jameson F.* Postmodernism, or the Cultural Logic of Late Capitalism / F. Jameson. – Durham : Duke University Press, 1992. – 275 p.
4. *Kaufmann W.* Nietzsche : Philosopher, Psychologist, Antichrist / W. Kaufmann. – New York : The World Publishing Company, 1956. – 289 p.
5. *Mitchell D.* Cloud Atlas / D. Mitchell. – London : Hodder and Stoughton, 2004. – 544 p.
6. *Nietzsche F.* The Will to Power / [ed. Walter Kaufmann] / F. Nietzsche. – New York : Vintage Books, 1967. – 224 p.
7. *Said E. W.* Orientalism / E.W. Said. – New York : Vintage Books, 1979. – 368 p.

*Стаття надійшла до редколегії 23.01.2017
Прийнята до друку 15.02.2017*

**NIETZSCHEAN IDEAS IN THE DISCOURSE
OF POST-POSTMODERNISM: STRUGGLING AGAINST
TOTALITARIAN SYSTEMS (IN D. MITCHELL'S «CLOUD ATLAS»)**

Dmytro DROZDOVSKYI

*Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Department of World Literature,
4, Hrushevskyy Str., 01001, Kyiv, Ukraine
Phone: (044) 4252812
e-mail: vsesvit.journal@gmail.com*

In the paper, the array of philosophical questions that determine the post-postmodern literature has been outlined. In the novel, the motif connected to the rebirth of the human being has been explicated; the belief related to the irrational bond between the events in the past, present and future, about memory as a special sphere where the crossing of different temporal modes is possible has been visualized. Changeable in this transformation system are such factors as sex, gender, social positions, religious affiliations, etc. The immanent essence of the «humanity» has been defined. Thus, Sonmi-451 in the fifth story struggles against the totalitarianism which cultivates the industry of consumerism transforming entertaining ads and other forms of leisure into the ideology. The forms of criticism toward the consumerism and the bonds between memory, knowledge, and power have been explained.

Keywords: D. Mitchell, «Cloud Atlas», F. Nietzsche, post-postmodernism, discourse of power, ideology of totalitarianism, M. Foucault, memory.